مردی که خود یک امت بود

علامه فقیه، شیخ محمدعلی تسخیری(۱۳۹۹-۱۳۲۳ش)

دکتر محمدحسن تبرائیان
رئیس دانشگاه مذاهب اسلامی و معاون پیشین دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی

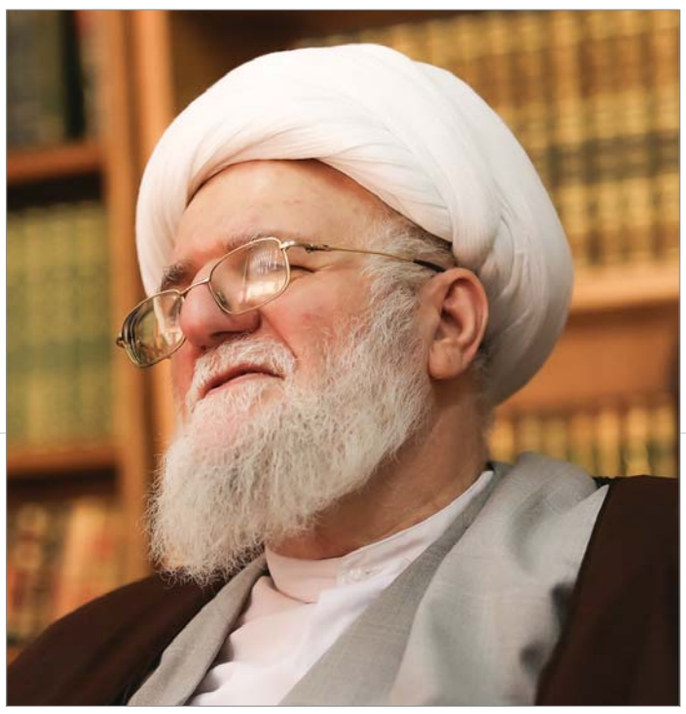

هیچ موقعیتی برای من دشوارتر از این نیست؛ چراکه از من خواسته شده است درباره یکی از بزرگان اندیشه سخن بگویم؛ مردی که خود را وقف خدمت به امت بزرگ اسلامی کرد؛ استاد بزرگوارم، علامه شیخ محمدعلی تسخیری (قدس‌الله نفسه‌الزکیة).

به‌تعبیر احمدحسن زَیّات، ادیب و نویسنده مصری (۱۲ مه ۱۹۶۸. ۳ آوریل ۱۸۵۵)، نویسنده یا سخنران هنگام پرداختن به زندگی دو گروه از مردم، با دشواری روبه‌رو می‌شود:

دسته نخست، کسانی هستند که چیزی برای گفتن درباره آنان نمی‌یابی؛ از نظر فکری فقیرند، از غنای فرهنگی بهره‌ای ندارند و شخصیت‌شان محدود است. هر اندازه هم تلاش کنی، چیزی در وجودشان نمی‌یابی که شایسته پرداختن و سخن‌گفتن باشد.

اما دسته دوم، کسانی هستند که نمی‌توان آنچه را درباره آنان باید گفت، در چند جمله خلاصه یا کوتاه کرد؛ زیرا گستره علایق، تنوع دانش‌ها و تخصص‌ها و فراوانی آثار، تولیدات فکری و خلاقیت‌های‌شان، مجال سخن گفتن بسیار می‌طلبد.

شیخ بزرگوار و استاد فرزانه‌ام از همان دسته دوم است؛ شخصیتی که قلم از وصف او ناتوان می‌ماند و زبان، هر اندازه بکوشد، از بیان آنچه شایسته گفتن درباره اوست، بازمی‌ماند. چه بسیار که واژه‌ها در برابر عظمت اندیشه و کلام او کوچک و ناتوان می‌شوند و چه بسیار که ابزارهای توصیف در برابر جایگاه والای او از بیان بازمی‌مانند.

او فقیهی مفسر بود که با بیانی منطقی، دقیق و ژرف، میان فقه، اصول، فلسفه، تفسیر، ادبیات، شعر و گفت‌وگوی آرام و اقناع‌کننده پیوند برقرار می‌کرد؛ آن هم با ساختاری هنرمندانه، بیانی ارزشمند و مهارتی کم‌نظیر در هماهنگی میان لفظ و معنا.

شیخ ما، تسخیری رحمه‌الله از استادش، علامه شهید سیدمحمدباقر صدر -خداوند او را در بهشت‌های گسترده‌اش جای دهد- استواری صادقانه بر اصول، شرافت جهاد با کلام و منش مجاهدی را آموخت که عزمش هرگز سست نمی‌شد. نه سستی کرد و نه سر فرود آورد تا آن‌گاه که مرگ به سراغش آمد. سربلند زیست و عزیز و گران‌قدر به جوار پروردگارش شتافت. او به عهدی که با خدا بسته بود، وفادار ماند و شایسته است درباره‌اش بگوییم:

علوٌّ في الحياة وفي المماة لحقٌّ
أنت إحدى المعجزات؛ در زندگی و مرگ، بلندمرتبه‌ای؛ به‌راستی که تو یکی از معجزه‌هایی.

آری، این همان تسخیری است؛ شخصیتی که در هریک از عرصه‌های علوم اسلامی و اجتماعی، فقه، اصول، تفسیر، شعر، ادبیات، زبان و فرهنگ، سهمی شایسته و دستی توانا داشت. اگر بگویم که ایشان گاه توجه مرا حتی به‌عنوان دیوان‌های برخی شاعران، از جمله شاعران معاصر، جلب می‌کرد، سخنی رازگونه یا اغراق‌آمیز نگفته‌ام؛ چراکه همین نکته، از گستردگی مطالعات او و آشنایی عمیق و ارتباط پویا و گسترده‌اش با شعر و ادب حکایت دارد؛ بنابراین، استاد من، تسخیری، شخصیتی بود که عظمت، در ابعاد گوناگون وجودش جلوه داشت. هرکس که به یکی از این ابعاد می‌نگریست، با جلوه‌ای تازه از بزرگی روبه‌رو می‌شد و همین امر، نوشتن درباره زندگی او را برای هر نویسنده‌ای دشوار می‌کرد.

او انسانی برخوردار از اخلاقی شایسته و متعادل بود؛ چهره گشاده، رویی بشاش و لبخندی همیشگی زینت‌بخش وجود او بود. اعتدال، میانه‌روی و روحیه مدارا در رفتار و شخصیتش آشکار بود. استعدادهای فراوان و در عرصه‌های گوناگون تخصص داشت و می‌توان همه این توانمندی‌ها و حوزه‌های متنوع را در وجود یک شخصیت جمع کرد.

بزرگی او در سادگی‌اش بود، والایی‌اش در فروتنی‌اش جلوه می‌کرد و سربلندی‌اش در اعتدال و میانه‌روی‌اش آشکار بود. راز قدرت شخصیت او در این بود که مردِ آرمان و اندیشه بود، نه کسی که در پی مقام و جایگاه باشد. همین ویژگی، محبت همگان را برای او به ارمغان آورد؛ حتی کسانی که از نظر فکری و ایدئولوژیک با او اختلاف داشتند.

هرچه بگویم و هرچه بنویسم، هرگز حق استاد بزرگوارم، تسخیری رحمه‌الله را ادا نخواهم کرد. تنها می‌خواهم توجه نسل‌های جوان، ناآگاهان و کسانی را که گرفتار خودبینی و غرورند، به این نکته جلب کنم که از این عالم بزرگوار، الگویی برای پیروی و نمونه‌ای برای پیروی برگزینند.

مایلم بر این نکته تأکید کنم که در میان انسان‌ها، گروهی برگزیده و والا وجود دارند؛ همانان که قرآن از آنان با تعبیر «ثلة من الأولین وقلیل من الآخرین» یاد می‌کند. آنان به برتری عقل و اندیشه، اما همراه با فروتنی؛ پاکی دل، اما همراه با صداقت و گشاده‌دستی، اما آمیخته با نیکوکاری شناخته می‌شوند.

استاد بزرگوارم، علامه تسخیری، از همین جمع پاک‌سرشت بود؛ عالمی که پناه و پرورش‌دهنده عالمان و طلاب به‌شمار می‌رفت؛ نجفی‌تبار از نظر تولد، شیعه امامی از جهت مذهب، ایرانی از حیث تابعیت و اسلامی از نظر فرهنگ و باور.

ایشان حلقه پیوند میان دو حوزه بزرگ علمی، حوزه مقدس قم و حوزه شریف نجف بود؛ دو نهاد علمی اسلامی که از نخستین روز بر پایه تقوا بنا نهاده شدند و بزرگان بسیاری از مراجع و دانشمندان را در دامان خود پرورش دادند؛ از جمله استاد من، علامه تسخیری (خداوند او را در رحمت گسترده خویش جای دهد).

هم‌نشینی با ایشان، انسان را شیفته ویژگی‌های برجسته شخصیتی‌اش می‌کرد؛ شیرینی و دل‌نشینی سخنش، پاکی و عفت زبانش، خوش‌رفتاری و بزرگواری اخلاقی‌اش و مهم‌تر از همه، اصول استوار و خدشه‌ناپذیرش.

او تمام زندگی پربرکت خویش را در دفاع از این اصول سپری کرد؛ اصولی که بر تارک آن‌ها استواری در دفاع از حق، تلاش برای تحقق وحدت امت اسلامی در راستای آیه کریمه ﴿إِنَّ هَٰذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً﴾ و کوشش خستگی‌ناپذیر برای گسترش فرهنگ تقریب میان پیروان مذاهب اسلامی قرار داشت؛ حتی اگر این مسیر برای او رنج، دشواری و تحمل سال‌ها زندان در زندان قصر النهایه در دوران حکومت صدام حسین در عراق را به‌همراه داشت.

افزون بر این، استاد بزرگوارم، علامه تسخیری، نمونه‌ای برجسته از خوش‌اخلاقی، آرامش شخصیت، شکیبایی در برابر سختی‌ها و مصیبت‌ها، حکمت در سخن و توکل بر خداوند بود. او نسبت به انسان‌های ضعیف و نیازمند مهر می‌ورزید، به محرومان یاری می‌رساند، از مستضعفان دفاع می‌کرد و در برابر مستکبران می‌ایستاد؛ گویی همان کسی بود که شاعر در این بیت خود، او را وصف کرده است:

تعوَّدَ بسط الكفِّ حتى لو أنه
ثناها لقبضٍ لم تُجبهُ أنامِلُهُ
تـرَاه إذا مـا جـئته متـهللا
كأنَّك تُعطيهِ الذي أنتَ آمِلُهُ
ولو لم يكن في كفه غيرُ رُوحِهِ
لـجاد بهـا فليتـقِ اللهَ سائـلهُ
هو البحر من أيّ النواحي أتيتَهُ
فلُجّتُهُ المعروفُ والجودُ ساحلُهُ

آن‌قدر به گشاده‌دستی خو گرفته بود که اگر دستش را برای بستن مشت می‌کرد، انگشتانش فرمان نمی‌بردند.

هرگاه با چهره‌ای گشاده و شادمان نزد او می‌روی، چنان با تو رفتار می‌کند که گویی تو همان چیزی را به او می‌بخشی که خود امید دریافتش را داری.

اگر در دستش جز جانش چیزی نبود، همان را نیز می‌بخشید؛ پس آن‌که از او چیزی می‌خواهد، باید از خدا پروا کند. او دریایی است که از هر سو به سراغش بروی، ژرفای آن، نیکی و احسان است و ساحلش، بخشندگی و کرم.

روش و اندیشه او، مسیری رو به تعالی بود که میان مسائل انسان در زمین و احکام وحی آسمانی پیوند برقرار می‌کرد. خداوند به او این توفیق را بخشیده بود که از وحی آسمانی، اهداف و پیام‌های ژرف قرآن کریم و آنچه را در خود جای داده است، الهام گیرد و از سرچشمه نبوی، سخنان جامع و آموزه‌های فراگیری را که در آن نهفته است، برگزیند. این‌ها همان لایه‌های درونی اندیشه او و عناصر شکل‌دهنده شخصیت علمی‌اش بود.

واگر جای شگفتی باشد، باید از مردی شگفت‌زده شد که عناوین کتاب‌هایش از شمار سال‌های عمرش بیشتر است؛ آثاری که حوزه‌های گوناگون معرفت را در خود جای داده‌اند و میان شگفتی‌ها و معارف قرآن کریم، گوهرهای سخنان پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله، فقه و اصول و سرچشمه‌های آن و ادبیات انسانی و شاخه‌های آن پیوند برقرار کرده‌اند.

بدین‌سان، تلاش‌ها و دستاوردهای علمی پربرکت ایشان در خدمت به انسانیت و آرمان‌های اسلامی قرار گرفت. درود و سلامی سرشار از محبت و احترام تقدیم استاد عزیزم بادا؛ استادی که سال‌های عمر و سپیدی موی خویش را صرف غنابخشیدن به کتابخانه اسلامی با آثار ارزشمند کرد.

این‌ها تنها کلماتی از سر وفاداری در حق استادی گران‌قدر و عزیز برای من است؛ استادی که هر اندازه بکوشم و هرچه در بیان فضایل، ویژگی‌های اخلاقی و دانش او سخن را طولانی کنم، باز هم حق او را ادا نخواهم کرد.

دوستانش او را از یاد بردند؛ اما پروردگارش یاد او را زنده نگه داشت؛ نوشته‌ها پایان یافتند؛ اما تاریخ نام او را جاودانه ساخت. او دعوت‌گر بزرگ اسلامی و عالمی مجاهد بود که هرگز خستگی و سستی به خود راه نمی‌داد.

در پایان، از خواننده [عرب‌زبان] گرامی پوزش می‌خواهم که با نقل ابیاتی که صبح روز رحلت استاد بزرگم، حضرت آیت‌الله علامه شیخ محمدعلی تسخیری، به زبان فارسی سروده‌ام، سخن را به زبان مادری‌ام ادامه می‌دهم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾

با دلی پردرد و قلبی پرملال و حالی آشفته و پریشان این ابیات ناقابل را در سوگ ارتحال عالم و فقیه وارسته، مرد دین و دانش و اندیشه، یار دیرین، استاد و مرادم، حضرت آیت‌الله تسخیری رحمه‌الله به محبّان و ارادتمندان آن فقیه سعید تقدیم می‌کنم.

دوری‌اش برده از وجودم تاب
گـه پریشـانم و گهـی بی‌تـاب
رفـت از بیـن مـا بـه تقـدیری
آیـت‌الله عشـق «تسـخیری»
آیت‌اللهـی از محبـت و شـور
پر کشید از زمین به دامن نور
روزگاران گذشـت بـا مـن و او
شهر یاران گذشت با من و او
پـدری معـنوی و بـا حـرمت
رهنمـایی صبـور و بـا عـزّت
او رفیـق شـفیق و فاضـل بـود
عالمـی بـا وقـار و کامـل بـود
بـود در بیـن رهروان خوشـنام
او زبـان تشیّع و اسـلام
آن که تسخیر کرده علم و بیان
راوی دیـن و مذهـب و ادیـان
مکتبـش پـرفروغ و پربرهـان
طالـب حـق مفسّـر قـرآن
سـاعی اتحـاد مذهـب‌ها
داعـی نور از دل شـب‌ها
مرشدی در طریق فقه و اصول
فیلسـوفی در علـت و معـلول
زندگـی‌اش فـدای «ثـارالله»
عاشـق کربلای «ثـارالله»
عارفـی بـا کمـال و خیراندیش
«وز شـمار خـرد هـزاران بیـش»
بود دیوان شعر و شور و شعور
هسـت در مـن خیـال او پـرنور
بود مردی پر از متانت و مهر
هست در یاد من چو مهر سپهر
رفـت از ایـن زمیـن تنگاتنـگ
شـدم از هجـر روی او دلتنـگ
اشـک بـارد ز شـعر چون بـاران
روز سـرد وداع بـا یـاران
بـس مریـدان شـدند بیمـارش
شـد «تبرّائیـان» عـزادارش
روح پرفتوحشان شاد و با ائمهٔ اطهار علیهم‌السلام محشور باد.

۲۹ مرداد ۱۳۹۹

ترجمه: علی‌رضا مکتب‌دار

رونمایی از ۱۵ اثر جدید درسی طلاب

مسئول مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه، از برگزاری مراسم رونمایی از ۱۵ اثر جدید درسی این مرکز خبر داد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام والمسلمین مصطفی کاویانی، مسئول مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه، از برگزاری مراسم رونمایی از ۱۵ اثر جدید درسی این مرکز خبر داد و گفت: این مراسم با حضور جمعی از مدیران، اساتید، پژوهشگران، صاحب‌نظران و فعالان عرصه تألیف و تدوین متون آموزشی حوزه‌های علمیه برگزار خواهد شد.

وی با اشاره به اهمیت بازنگری و به‌روزرسانی متون آموزشی حوزه‌های علمیه اعلام کرد: مراسم رونمایی از ۱۵ اثر جدید درسی طلاب، پنجشنبه ۲۶ شهریورماه در سالن همایش مدرسه علمیه معصومیه قم برگزار می‌شود.

مسئول مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه، با دعوت از اساتید، پژوهشگران، مؤلفان، مدیران، طلاب و علاقه‌مندان به حوزه تعلیم و تربیت حوزوی برای حضور در این مراسم گفت: برگزاری چنین برنامه‌هایی، فرصتی برای معرفی دستاوردهای علمی و آموزشی حوزه و همچنین ایجاد زمینه برای گفت‌وگو، تبادل نظر و دریافت دیدگاه‌های صاحب‌نظران درباره آینده متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه است.

حجت‌الاسلام والمسلمین کاویانی ابراز امیدواری کرد: برگزاری این مراسم، بتواند زمینه‌ساز تعامل بیشتر میان مؤلفان، اساتید، گروه‌های علمی و مجموعه‌های آموزشی حوزه‌های علمیه شده و گامی مؤثر در مسیر ارتقای کیفیت متون و منابع درسی طلاب باشد.

• اخبار کوتاه جهان

• عراق

▫ **۹ مهر تاریخ نهایی خروج نیروهای بیگانه است:** سرلشکر تحسین الخفاجی، مدیر رسانه‌ای وزارت دفاع عراق تصریح کرد: ۳۰ سپتامبر موعد نهایی و در چارچوب زمان‌بندی‌هایی است که دولت عراق با توافق ائتلاف بین‌المللی تعیین کرده است؛ این امر تصمیمی یکباره نبوده؛ بلکه حاصل برنامه‌ریزی‌های پیشین و عمل بر اساس جدول زمان‌بندی است.

▫ **شروط چهارگانه «کتائب حزب‌الله» برای همکاری با دولت عراق:** مسئول امنیتی گروه مقاومت کتائب حزب‌الله عراق ۴ شرط برای هرگونه تعامل با دولت بغداد تعیین کرد: خروج نیروهای اشغالگر آمریکایی از عراق و تضمین عدم بازگشت آنها؛ رهایی تصمیم‌گیری‌های سیاسی و اقتصادی از سلطه آمریکا؛ خروج نیروهای ترکیه از شمال عراق؛ انحلال نیروهای پیشمرگ منطقه کردستان. این مقام حزب‌الله، نخست‌وزیر عراق را تهدید کرد که در صورت ادامه اقدامات خصمانه علیه این گروه مقاومت، اقدامات تلافی‌جویانه انجام خواهد شد.

• رژیم صهیونیستی - ترکیه

▫ **هشدار پژوهشگر صهیونیست به اردوغان؛ اسرائیل در صورت لزوم به ترکیه حمله خواهد کرد:** دیوید ام. واینبرگ، پژوهشگر ارشد اسرائیلی، در یادداشتی برای روزنامه «جروزالم پست» خطاب به رجب طیب اردوغان، رئیس‌جمهور ترکیه، هشدار داد: تجربه‌های رژیم صهیونیستی در کرانه باختری، غزه، سوریه، لبنان و ایران درباره ترکیه نیز صدق می‌کند. وی مدعی شد: از حلب تا استانبول، اسرائیل در صورت لزوم حمله خواهد کرد، نه اینکه صرفاً دفاع کند.

▫ **وزارت دادگستری ترکیه حکم بازداشت نتانیاهو را صادر کرد:** وزارت دادگستری ترکیه به‌خاطر جنایات بی‌شرمانه صهیونیست‌ها و حمله‌شان به ناوگان جهانی صمود، حکم بازداشت نتانیاهو را صادر کرده است.

• اوکراین

▫ **اوکراین به دنبال کسب مجوز از ایلان ماسک برای استفاده از پهپادهای مجهز به استارلینک:** فایننشال تایمز: اوکراین به دنبال کسب مجوز از ایلان ماسک برای استفاده از پهپادهای مجهز به استارلینک برای حمله به سکوهای پرتاب موشک بالستیک روسیه تا عمق ۲۰۰ کیلومتری در داخل خاک روسیه است؛ چراکه کیف با کمبود شدید رهگیرهای پاتریوت مواجه است.

• آمریکا

▫ **عقب‌گرد مستأصلانه ترامپ به سیاستی آزموده‌شده علیه ایران:** نیویورک تایمز: بازگشت مجدد ترامپ به سنگر تحریم و نبرد اقتصادی، نشان‌دهنده بن‌بست عملیاتی آمریکا در برابر ایران است. با این‌حال، تجربه گذشته و ارزیابی تحلیلی کارشناسان نشان می‌دهد که بازسازی سیاست ناکارآمد فشار حداکثری، ایران را پای میز امتیازدهی نخواهد کشید و تنها واشنگتن را در یک جنگ فرسایشی و بدون افق پیروزی حبس می‌کند.

▫ **دادخواست بین‌المللی شخصیت‌های علمی و هنری مبنی بر توقف تهدیدات جنگی آمریکا علیه ایران:** نشریه بریتانیایی «تریبون» در تازه‌ترین شماره خود، از انتشار دادخواست بین‌المللی با امضای بیش از ۲۰۰ نفر از برجسته‌ترین دانشگاهیان، هنرمندان و چهره‌های شاخص جهانی علیه سیاست‌های خصمانه دولت آمریکا و تهدید مکرر به نابودی زیرساخت‌های غیرنظامی ایران خبر داد.

• تنگه هرمز

▫ **تنگه هرمز قابل جایگزینی نیست:** رویترز: جایگزین‌کردن مسیر تنگه هرمز با خطوط لوله بعید به نظر می‌رسد. طرح انتقال نفت عراق از طریق خط لوله که از سوریه عبور می‌کند، دست کم به چهارسال زمان و ۱۵ میلیارد دلار اعتبار نیاز دارد. نه عراق توانایی تأمین هزینه ۱۵ میلیارد دلاری را دارد و نه چهارسال، زمان کمی است. همچنین سایر خطوط لوله همچون خط لوله الفجیره و خط لوله شرقیه عربستان هم با چالش‌های زیاد مواجه هستند. این گزارش درحالی است که وزیر خزانه‌داری آمریکا مدعی شد: تا دو سال دیگر «بیش از ۵۰٪ یا ۷۰٪» صادرات نفت منطقه غرب آسیا، از طریق خطوط لوله زیرزمینی صادر خواهد شد.

• اتحادیه عرب

▫ **اتحادیه عرب خواستار موضع واحد در مقابل رژیم صهیونیستی شد:** دبیرکل اتحادیه عرب با استقبال از بیانیه مشترک کشورهای عربی و اسلامی در حمایت از نقشه راه پایان جنگ در غزه، رژیم صهیونیستی را به تلاش برای ناکام‌گذاشتن این طرح و تثبیت وضعیت موجود در این منطقه متهم کرد و خواستار اتخاذ موضعی واحد از سوی کشورهای حامی راهکار دو دولتی در برابر کابینه افراطی این رژیم شد.

• کره جنوبی

▫ **رئیس‌جمهور کره‌جنوبی خواستار تقویت قابلیت‌های دفاعی مستقل شد:** لی جائه میونگ، رئیس‌جمهور کره جنوبی، خواستار تقویت قابلیت‌های دفاعی مستقل شد و گفت: رزمایش‌های سالانه دفاع مدنی که همزمان با رزمایش‌های نظامی مشترک آمریکا و کره جنوبی برگزار می‌شود، دفاعی است و به دنبال تهدید کره شمالی نیست.